

Verslag Netwerkgroep F-ACT Jeugdbijeenkomst
'autisme en onderwijs'
door Tatiana Brandsma en Cindy Koek van Lucertis&De Jutters

Datum en tijd : Donderdag 14 april 2016 van 10.00-12.00 uur

Plaats : Trimbos Instituut (Gerrit Achterbergzaal), Da Costakade 45 te Utrecht

Van : Karin Bonouvrie

Aanwezig : Steffie van Noort, Patricia Schell, Marty Proost en Suzanne van Velden (allen Lucertis & De Jutters), Marieke Rozing en Dominique Jens (beiden Triversum), Marcel Paulussen en LaToya Dollart (beiden Mondriaan), Wim Yntema (GGZ NHN), Iris Tepas en Pietsje Otter (beiden St. De Praktijk), Janneke Jonkman (GGZ Friesland & Accare), Renata Zom (Spirit), Ingrid de Nijs en Marieke Broersen (GGZ Oostbrabant), Yvonne

Gerrits, Nienke Bruinsma, Saskia Moolhuizen, Mascha Schram en Johanna Smit (allen Accare) en Melanie van Ool (Reinier van Arkelgroep)

Afwezig : Ad Zeijlemaker (Lucertis&De Jutters), Eva Bol-Flinsenbergh (Reinier van Arkelgroep), Raymy Warta (Spirit), afgevaardigde van JUZT, Kenter Jeugdhulp, Idris, VNN en Mediant/Jarabee.

Status: vastgesteld dd 18/06/2016

Voorstelronde deelnemers en mededelingen

De dames die vanuit Lucertis&De Jutters een presentatie geven stellen zichzelf voor: Tatiana Brandsma, GZ psycholoog & orthopedagoog-Generalist, Cognitiefgedragstherapeut (VGCT) & EMDR therapeut en Cindy Koek, orthopedagoog en vanuit SARR Jeugd & Volwassenen werkzaam met onderwijsbegeleiding.

Cindy verzoekt om vragen en onderwerpen die verwacht worden naar voren te brengen. *Janneke Jonkman* vindt het een leuk thema en is met name geïnteresseerd in jongeren in het voortgezet onderwijs die een lange periode thuis zitten.

Marcel Paulussen vindt het een lastige groep en hoopt tijdens deze bijeenkomst een en ander op te pakken.

Patricia Schell is benieuwd naar autisme en suïcidaliteit. Cindy geeft aan dat autistisch denken wel naar voren komt maar niet specifiek suïcidaliteit.

Wim IJntema ervaart dat jongeren vinden dat ze geen autisme hebben, ze zijn in de ontkenning.

Steffie van Noort heeft ook ervaring met jongeren die jaren thuis zitten. *Renate Zom* is geïnteresseerd in onderwijsuitval.

Cindy wil weten of zij al contact met de scholen hebben, dit blijkt niet het geval te zijn omdat de cliënten worden aangemeld wanneer ze uit het onderwijs gevallen zijn.

Marieke Rozing ervaart veel uitval in Noord-Holland, dit helpt niet bij kinderen die slim zijn. SO school VWO is nodig. David Geluk school in Haarlem is een goede.

Nienke Bruinsma heeft contact met school. Heeft eventueel 2 casussen. Ervaart dat school het vaak niet leuk vindt als er meegekeken wordt.

Gemeenschappelijk onderwerp is het vele schooluitval dat cliënten hebben en de meeste F-ACT Jeugd collega's hebben contact met de scholen.

Cindy en Tatiana presenteren aan de hand van een powerpointpresentatie. Deze stuurt Karin Bonouvrie met het verslag mee.

Per dia zijn aantekeningen gemaakt of een eventuele discussie.

Dia 2 'Programma' – samenwerking onderwijs en ggz, ass denken en onderwijs en casuïstiek. Hoe denkt iemand met autisme en hoe breng je dat over aan een school? Cindy geeft aan dat het een probleem is om autistische patiënten onderwijs te laten volgen als zij niet naar de toekomst kunnen kijken. *Marcel* geeft aan dat autisme vaak met heel veel angsten is. *Janneke* is benieuwd naar de rol van de ouders hierin.

Dia 3 'decentralisatie' en dia 4 'samenwerking onderwijs en ggz'

Lastig om binnen te komen, school denkt dat de hulpverlener het probleem wel even oplost omdat de jongere in behandeling is en het beter zal gaan. Het kost veel energie om uit te leggen dat iemand met autisme zichzelf niet kan veranderen.

Stap MBO naar HBO, samenwerking van de scholen wordt als moeilijk gezien. Dan kan autistische leerling dus niet hoger op omdat hij 'planning en organiseren' nodig heeft.

Aan Hogeschool Rotterdam wordt 'Studeren met autisme' als keuzevak gegeven waar je ook studiepunten voor krijgt. Dit vak is zowel voor docenten als voor leerlingen.

Mascha Schram meldt dat leerlingen sterker kunnen overkomen maar een lager niveau met minder druk lijkt beter. Een baan op VWO niveau of een stage op VWO niveau gaat soms toch de mist in i.v.m. geen vaardigheden. Veel samenwerken of klantencontact is gedoemd te mislukken.

Dominique Jens meldt ook dat schooladvies vanuit basisschol ivm hoge citotoets vaak toch niet goed uitpakt waardoor cliënt onzeker wordt. De samenwerking en planning met basisschool is daarom heel belangrijk. Niet dwingen dat cliënt het niveau aan moet kunnen, liever lager schooladvies geven.

Lucertis Rotterdam heeft 3 bijeenkomsten voor leerlingen voor de zomervakantie hoe zaken aan te pakken in de brugklas, wat als je te laat komt, wat kan je verwachten etc? Na de zomervakantie weer 3 bijeenkomsten. Leerling moet wennen op nieuwe school, moet goed worden begeleid, school moet erbij worden betrokken. Ook de nieuwe mentor voor nieuwe schooljaren bij de leerling betrekken. Tevens F-ACT-wijkteams kunnen zich inzetten. Coach4you site noemt *Pietsje Otter* als een goede site om kinderen o.a. naar de brugklas te begeleiden: www.coach4you.org

In wijkteams kan je elkaar helpen – ook met thuiszorginstellingen.

Ouders of wijkteammedewerkers moeten kinderen ook helpen bij exposure-oefeningen. Probleem ligt vaak bij de omgeving.

Dia 5 'autisme begrijpen'

Breng in kaart wat een kind nodig heeft. Autisme moet begrepen worden om te weten hoe er kan worden ondersteund.

Dia 6 'Algemene richtlijnen aanpak'

Begrijpen: -waarneembaar gedrag, zintuigelijke ervaringen, manier van denken.

Aanpassen: - communicatie en structurering, aangepast prikkelaanbod

Mbt de cliënt is het het topje van de ijsberg wat je ziet, daaronder zit heel veel wat niet wordt gezien. Begrijpen en aanpassen in de omgeving! Niet teveel aan het kind veranderen.

Dia 11 'Abnormale prikkelverwerking'

'Onder- of overgevoelig voor bepaalde prikkels' bijv. eten op andere plek dus vergeet cliënt te eten en komt met volle broodtrommel thuis of niet op school naar WC willen.

Steffie van Noort geeft als voorbeeld dat er veel obesitas (en tekort aan vitamine) bij autisme is. Een diëtist heeft bijv. gezegd dat een zak popcorn gezond is. Hierdoor eet iemand met autisme direct 6 zakken. Hulpverlener moet aan diëtist vertellen dat hoeveelheid erbij genoemd moet worden. Lucertis heeft ook een 'rengroep' voor deze cliënten. Gefragmenteerd of gedetailleerd denken, autisten leggen vaak geen connecties.

Dia 12 'filmpje Wouter Supergehoor' <https://vimeo.com/58465924>

Het filmpje wordt getoond. Hoe test je dit als het kind het niet aangeeft en de omgeving dit probleem van het kind niet weet – bijv. het horen druppelen van de kraan bij de burens en alle geluiden van de straat. School herkent supergehoor niet als een probleem, ouders wel. Een kind kan zich niet concentreren in een klas, hoort alles, van het kind dat naast hem zit die iets opschrijft tot het openen van een etui en schuiven van een stoel. Koptelefoon en schotje om tafel kan helpen voor de concentratie. Ook zijn er leuke pluggen om in oren te doen en heeft de school een kamertje om tot rust te komen.

Advies is om een kaart te maken met afspraken waar de leraar en leerling rekening mee kunnen houden. Aanpassingen in het rooster moeten ook goed besproken worden zodat een kind weet dat hij 1^e uur uitval heeft of verandering van klaslokaal. Grote schoolgemeenschappen zijn dan ook minder geschikt voor een autistische jongere, ondanks dat de leerling hier heel graag heen wil. Cindy vertelt dat wanneer er een groep 8 leerling is die naar VO gaat er een lijstje wordt gemaakt met wensen en afspraken en dat de ouders en het kind met dit lijstje naar scholen gaan. Als daar niet aan voldaan kan worden, is het advies om niet naar die school te gaan.

Ervaren wordt dat niet overal in Nederland gemeentes het vervoer betalen voor deze autistische kinderen naar bepaalde scholen. Leerplichtonderwijs gaat niet voor

vervoer/gemeente staan. Budget vanuit gemeente is op etc. en is per gemeente verschillend. Het probleem van het vervoer bij kinderombudsman neerleggen, signalen moeten er gegeven worden!!

Dia 14 'gedetailleerde waarneming'

Cliënten verwerken informatie trager, zien geen samenhang. Focussen teveel op detail. Advies om kind/jongere soms een andere (rustigere) plek in de klas te geven.

Hulpverlener kan hierover met de school praten.

De dia's 15 t/m 18 laten tekeningen zien waarop de autistische jongere veelal een gedetailleerde waarneming heeft waardoor zij niet het groter geheel zien en dus in dit geval geen hobbelpaard en kinderwagen.

Visualiseren kan door dingen te arceren, Ipad, telefoon. De app: 'sociaal op stap' toont sociale verhalen, script, stappenplannetje en hoe te reageren.

Cindy toont een filmpje over gedetailleerde/gefragmenteerde waarneming. Het kind/jongere verliest het overzicht makkelijk en worden hier angstig door. Zij zijn vaak niet verkeersveilig, willen niet naar school omdat zij leraar bijv. huiswerkopdracht van docent niet begrijpen. De trein rijdt bijvoorbeeld niet die zij horen te nemen, daardoor gaan zij terug naar huis en zoeken geen andere oplossing.

Autisten worden hier erg moe van. Komen ook niet goed in slaap. Het medicijn 'seroquel' wordt dan aangeraden zodat deze kinderen niet teveel gaan denken.

Een Ipad of telefoon in de slaapkamer averechts werken.

Dia 20 'concreet denken/gemis aan verbeelding'. Zij horen iets, kunnen het niet begrijpen wat zij horen. Let dus op wat je zegt en niet hoe je iets bedoelt. Zij vatten taal letterlijk op.

Dia 22 'Advies' betrek school erbij en zoek de samenwerking met de school! Werk ook aan de relatie met de school en motivatie. Gebruik elkaars expertise. Breng onderwijsbehoeften met de school in kaart. Ga samen na of het haalbaar is.

De school heeft behoefte aan duidelijke uitleg, denk aan de onderwijsbehoefte van de cliënt.

Dia 23 hier staan 3 sites verwijzend naar pdfjes – zie dia.

Spijbelen is voor leerlingen die iets leuks gaan doen zoals de stad in terwijl ze op school horen te zitten, schoolweigeraars gaan niet naar school door de angst die zij hebben en is iets totaal anders.

De 2^e link naar 'passend onderwijs' is een ontheffing voor school, zodat cliënt thuis mag blijven en leerplichtambtenaar dit accepteert. Dit kan hulpverlener doen als het echt niet lukt.

Mbt de 3^e link naar het 'BITS-project'. Dit project is voor thuiszitters, heeft Cindy goede ervaring mee. BITS kan zowel scholen als individuen in NL helpen, niet alleen regio Rotterdam. BITS staat voor Bijzonder Interventie Team Schoolgang en richt zich speciaal op schoolweigeraars. Voor zowel leerlingen die dreigen uit te vallen als die al uitgevallen zijn biedt BITS speciale ondersteuning door onderwijs en zorg te combineren.

Deze jongeren willen wel onderwijs volgen, maar niet naar school.

Bij het Vlier Centrum kan je een LOI-cursus volgen in een lokaal aldaar en de leerlingen worden met een busje opgehaald, het vervoer is geregeld. Is ook een tip.

Dia 24 'eigen casuïstiek'

Gevraagd wordt wie ervaring heeft met thuisblijvers/schoolverlaters?

Tatiana Brandsma geeft een casus van een 15-jarige cliënt. Is op VWO-niveau getest en zit op HAVO. Hij is overvallen door de drukte en alle prikkels. Is vaak somber, boos en overvraagd. Toen hij een thuisblijf-periode had werd hij bang voor school om terug te keren, bijv. alleen al schoolboeken in beeld werd hij bang en boos. Hij heeft betrokken ouders. Moeder werkt zelf met verstandelijk gehandicapte kinderen met autisme op een dagopvang. Hij heeft daar klusjes mogen doen en een krantenwijkje. Ook ging hij naar de sportschool omdat hij sportinstructeur wil worden en volgt nu een cursus met een persoonlijke begeleider. Alles in kleine stapjes, zodat hij steeds minder close-begeleiding

nodig heeft. Nu is hij op zoek naar alternatieve dagbesteding. Hij moet actief blijven. Krantenwijk en sportschool deed hij eerst met iemand samen, maar nu geheel zelfstandig.

Pietsje Otter meldt dat er een cursus is voor mensen met autisme. Waarom doen zij dit of dat? Doel en activiteit, hoe moeilijk is het? En hoe interessant is het?

Yvonne Gerrits vertelt een casus van een PDDNOS 16-jarig meisje.

School vindt het lastig, maar biedt haar duidelijkheid. School wilde haar in het verleden al 2 x schorsen. Nu heeft zij 4 x per week een huiswerkbegeleider en een betrokken moeder.

Nu mag ze – wegens haar te brutale gedrag - van de school niet bij de laatste schooldag zijn (kolderdag), dat heeft zij gisteren gehoord. Dus is zij boos en heeft gistermiddag niet haar toets gemaakt.

In hoeverre is het haalbaar voor de school om in onderwijs te voldoen? Haar gedrag verergert nu ook, mede door besluit van verbod om naar kolderdag te gaan.

Tips voor cliënt van deze casus: onderwijsbehoefte in kaart brengen. Meer handelingsgericht werken. Met de jongere samen stel je een lijst op. Competenties, wat kan je vandaag? Neem een en ander door met de cliënt. Referentiekader/theorie. Andere manier voor diagnostiek. Wat heeft iemand nodig i.p.v. wat is er aan de hand?

Cliënte gaat volgend jaar VaVo doen, aantal vakken halen. Ze heeft dit nodig, als dit niet kan dan toch naar andere school. F-ACTteam kan meisje naar school brengen, wat iets moeilijks is voor cliënt. Er moet een stappenplan gemaakt worden met einddoel in zicht en termijn helder. Dit werkt positief. Via skype kan een leerling evt. ook thuis les krijgen.

Leraren van het speciaal onderwijs vinden dat zij alles moeten kunnen waardoor de hulpverlener minder goed kan vragen wat het plan is. Deze leraren handelen naar een kwalificatie bijv. ODD terwijl deze dat niet heeft.

Marcel Paulussen van Mondriaan werkt op de deeltijd met 4-12 jarigen. Zij mogen/kunnen niet meer onderwijs volgen. Zo is er 'Brain Blocks' → een toolbox om met kinderen, jongeren en volwassenen met autisme (en met mensen in hun omgeving) te praten over autisme. Een communicatiemiddel om te komen tot 1 beeld en 1 taal. Dit gebruik je samen met de ouders.

	Acties		Wie
1.	Naambordjes meenemen naar vergaderingen		Allen
2.	Actief instellingen bezoeken om jezelf als F-ACT Jeugd organisatie op de kaart te zetten.		Allen
3.	Teammiddag besteden aan speciale cursus 'dialogoog – omgaan met LVB cliënten' aan FACT-teams? Jeannette van Essen bespreekt dit intern en komt er op terug.		Wordt uitgezet aan F-ACT Jeugd collega's met oproepje december
4.	Brijder uitnodigen voor sept/okt 2016 voor Gamem. MGv methode (zie verslag 3 nov 15) zou keer erop kunnen.	11/06/16 opgepakt	Karin
5.	Het probleem van het vervoer bij <u>kinderombudsman</u>		Wie pakt het

5.	Het probleem van het vervoer bij <u>kinderombudsman</u> neerleggen, signalen moeten er gegeven worden!!		Wie pakt het op??
6.	Nieuwe onderwerpen voor eind 2016?	Doorgev en aan	allen